

Srečko Bjeličić

rodjen 7. februara 1920.g.

Srečko Bjeličić, 1940.

Dragi čitaocé,

Jedan mladić gleda u tebe. Leto je 1940.g. i on leži na plaži jadranske obale Kraljevine Jugoslavije. Izgleda veselo i u tom trenutku sigurno ne misli na rat koji nije mnogo udaljen od njega i koji je već zahvatio jedan deo Evrope. Ali rat će uskoro doći i njemu. Kraljevine Jugoslavije više neće biti a on sam će se naći na jednom putu patnji na čijem kraju se nalazi smrti u koncentracionom logoru Dahau.

Želja oca da mu Srečko pomaže u širenju njegovih trgovačkih poslova se ispunjava i Srečko počinje da radi za svog oca kao trgovački pomoćnik u Beogradu. Jedna fotografija ga pokazuje na jednoj velikoj beogradskoj tržnici. Pre izbijanja Drugog Svetskog Rata vagonске pošiljke voća i povrća idu redovno u pravcu Austrije i Nemačke.

Srečko Bjeličić na jednoj beogradskoj pijaci početkom četrdesetih godina (2. s leva)

Već u Beogradu Srečko dolazi u kontakt sa komunističkim pokretom i 1940.g. postaje član komunističke partije Jugoslavije (KPJ). U svom selu porekla Gorobilje Srečko postaje jedan od četiri člana jedne KPJ ćelije.

Srečko Bjeličić, 1941.

Kratko vreme nakon napada Nemačke na Jugoslaviju koji je počeo 6. aprila 1941.g. sa bombardovanjem Beograda i koji se već 17. aprila 1941.g. završava sa bezuslovnom kapitulacijom vojske Kraljevine Jugoslavije, za kojom sledi razbijanje zemlje, počinje da se formira otpor. On se formira prvobitno kao srpski nacionalni otpor oko pukovnika Draže Mihailovića njegovim četničkim pokretom. Komunistički otpor pod vodjstvom Josipa Broza Tita počinje tek nakon napada Hitlera na Sovjetsku Uniju 22. juna 1941.g. Tako Centralni komitet KPJ 4. jula 1941.g. u Beogradu odlučuje da započne borbu protiv uzurpatora i neposredno potom počinje pripreme za oružane akcije. Komunistički otpor se formira uz ostalo i u prostoru Požege, jednog malog grada udaljenog od Gorobilja, Srečkovog mesta rođenja, samo nekoliko kilometara.

U okviru razbijanja Jugoslavije napdnuti su delovi zemlje Bugarske, Italije, Madjarske, kao i Albanije odn. one su zaposednute od strane Nemačke i Italije. Posebno su Srbija i jedan deo Vojvodine pale pod nemačku vojnu upravu. Pritom je konstituisan vlada pod vodjstvom generala Nedića koji je saradjivao sa nemačkom okupacionim snagama. U Hrvatskoj je formirana jedna nezavisna država (Nezavisna država Hrvatska, NDH) pod vodjom fašističkom ustaškog pokreta, Antem Pavelićem.

Principijelno su, kako partizani tako i četnici bili protivnici nemačkih okupatora i borili se protiv njih. Njihovi, iz osnova različiti koncepti o posleratnoj Jugoslaviji međjutim učinili su saradnju obe grupe u otporu protiv nemačke okupacije nemogućom. Dok je obnova Jugoslavije povezana sa jasnim jačanjem srpske pozicije – bila cilj četničkog pokreta Draže Mihailovića – Titov partizanski pokret je nameravao stvaranje komunistički uređene Jugoslavije. Zbog ideoloških razlika dolazilo je između strogo antikomunističkog četničkog pokreta i partizana tokom celokupnog rata uvek iznova do ogorčenih, oružanih sukoba.

Četnički pokret je na početku pre svega podržavala Velika Britanija koja je bila i sedište jugoslovenskog izbeglištva pod vodjstvom Kralja Petra II. Od sredine 1943.g. britanska politika je svoju podršku usmerila prema Titovom pokretu pošto je ovaj prema britanskoj proceni vodio bezuslovnu, istovremeno i borbu sa boljim izgledima protiv nemačkih okupacionih snaga. Konferencija Saveznika u Teheranu (29.11.-1.12.1943.g.) je konačno dovela do opšteg vojnog priznanja partizanskog pokreta.

U pripremi otpora sakuplja se oružje i prave skrovišta za oružje. Tako Srečko učestvuje u jednoj akciji sa oružjem, između ostalog i avionskim bombama koji se odnose sa jednog kod Gorobilja nalazećeg punkta za podršku avionskim borbenim snagama ranije jugoslovenske armije.

Otvoreni otpor počinje u julu 1941.g. i Srečko učestvuje u borbama kao član jedne komunističke jedinice (1. Požeške Čete) koja operiše od 28. jula 1941.g. do 1. marta 1942.g. Jedna od prvih akcija u kojima učestvuje sastoji se od toga da se jedan železnički tunel uz pomoć jedne od bombi uzetih iz ranijih armijskih zaliha i sakrivenih bombi, dovede do rušenja. On prevozi bombe krišom jednim kolima sa senom do mesta gde će biti upotrebljene. U noći od 15. na 16. avgusta 1941.g. bomba je aktivirana ali akcija ne donosi željeni uspeh jer tunel biva oštećen samo u manjoj meri.

Partizani su u prvo vreme uspešni i pod vodjstvom Tita osvajaju 24. septembra 1941.g. grad Užice. Tito tamo uređuje svoj glavni štab i naziva ga Republika Užice (Užička Republika). U jesen 1941.g. počinje nemačka protivofanziva i Užice biva ponovo osvojeno 29 novembra. Tito se sa svim borcima povlači u pravcu Bosne. U vremenu koje će doći, odatle međjutim ponovo vraćaju pojedinačne partizanske grupe u oblast Užica da bi ponovo organizovali otpor. Među njima se nalazi i Srečkom koji u stalnom strahu od otkrivanja živi u različitim skrovištima u okolini svog sela porekla.

Pretpostavlja se da se krajem 1942.g. Srečko uvukao u jednu četničku jedinicu koja je bila aktivna u užičkom prostoru i koja će kasnije preći komunistima. Nije jasno sa kojim nalogom se on bio priključio toj jedinici, međjutim on je u prvo vreme zbog svog poznavanja mesta u Beogradu preuzeo kurirske funkcije za tu jedinicu. Tamo u novembru 1943. sreće jednog svog ranijeg prijatelja iz svog sela, prema koje se verovatno jedanput razotkrio kao pristalica komunističkog pokreta. Ovaj, pripadnik srpskog dobrovoljačkog korpusa koji saradjuje sa nemačkim uzurpatorskim snagama u suzbijanju partizana, dogovara sa Srečkom jedan novi sastanak za 18. novembar 1943.g. ispred kafea «London». Tamo on i ostali pripadnici SDK hapse Srečka. Srečka odvede u zatvor sigurnosne policije.

Srečko se okrivljuje da je partijski funkcioner KPJ koji je kao komunistički agent ubačen u jednu četničku jedinicu. U skladu sa zapisnicima o saslušanju Srečko pokušava prilikom brojnih saslušanja sve da bi se suprotstavio tom utisku. On štaviše pokušava da se predstavi kao pravi pristalica antikomunističkog četničkog pokreta za koji je obavljao kurirski posao.

U ono vreme je izostanak pomoći Saveznika doveo do zbližavanje četničkog pokreta i nemačkih okupacionih snaga čija je osnovica bila zajedničko neprijateljstvo prema partizanima. Tako se, pošto su pojedini od onih koji su saslušali Srečkovu priču poklonili poverenje istoj, u januaru 1944.g. jedno vreme razmišljalo o tome, da se on oslobodi ili da se ubaci kao čovek za vezu u četnički pokret. Do toga u svakom slučaju nije došlo zato što se politički odnos između nemaca i četnika ponovo promenio i što je osim toga srpski dobrovoljački korpus u odnosu prema nemačkim službama ostao pri svom stavu da se u Srečkovom slučaju radi o komunističkom funkcioneru.

Pošto se on konačno smatra komunistom, 21. februara 1944.g. se odlučuje da se prebaci kao prinudni radnik u organizaciju Todt u Wattenu u Francuskoj. U Wattenu, u blizini Calaisa (Normandija) u to vreme već rade mnogobrojni strani zarobljenici na izradi završnih uređaja za V2 rakete. Srečku nakon kraćeg vremena uspeva da sa još jednim srpskim zarobljenikom pobjegne odatle. Oboje su međutim 4. aprila 1944.g. prilikom ilegalnog prekoračenja granice u Saarburgu uhvaćeni i zatim zatvoreni u kazneni logor Saargemund (Sarreguemines). Odatle biva obaveštena sigurnosna policija u Beogradu o hvatanju a odatle dolazi kasnije molba da se Srečko premesti u neki koncentracioni logor. On privremeno dospeva u još jedan logor u regiji Lothringen koji se ne može više tačno odrediti a onda ga iz Saint-Diea konačno sa mnogobrojnim francuzima u oktobru 1944.g. odvođe u koncentracioni logor Dachau.

Tako se se nalazi u središtu još jedne ratne tragedije koja se desila poslednjih meseci rata u jesen 1944.g. u lotrinškoj regiji Vogesen. Nakon osvajanja Pariza od strane saveznika 24. avgusta 1944.g. na nemačkoj strani je odmah započeto planiranje pravljene «Schutzwall West», jedne linije pojačanja u Vogesenu sa kojom se želeo zadržati front koji se približavao toj oblasti. Za izvršenje radova ne da nije dovedeno samo skoro 30.000 hitlerovih dečaka iz Badena i Elsassa već je i civilno stanovništvo regije prisilno obavezano. Istovremeno su dovedene Gestapo jedinice u regiju koje su imale nalog da sprovedu akcije protiv francuskog pokreta otpora u toj oblasti. Te akcije su rezultirale pljačkama, ubistvima, razaranjima i deportacijama. Deportacije su počele već krajem avgusta i nastaviće se do novembra 1944.g. Žrtve su u prvom redu odvodili u koncentracione logore, pre svega u Dachau.

Vrhunac terora je bilo masovno odvodjenje od 8. novembra pri čemu su svi radno sposobni muškarci između 16 i 45 godina starosti iz grada Saint Diea i okoline transportovani u nemački Rajh. U tom momentu američke trupe su se bilo približile do na nekolicinu kilometara. U Saint Dieu su pored toga u sledećim danima svi još preostali stanovnici izbačeni iz svojih kuća i grad je 14. novembra zapaljen i najvećim delom razoren. 8. novembra krenuli su vozovi u pravcu Nemačke. Dva voza sa po 1.400 muškaraca iz Saint Diea su stigla u Mannheim 9. i 10. novembra. Oni su kao prinudni radnici razdvojeni na različita preduzeća u gradu – oni su pošteđeni sudbine Dachaua.

Srečko je kao što je već pomenuto sa ostalim francuzima iz Saint Diea i okoline već ranije deportovan. U Dachau je Srečko 21. oktobra 1944.g. iz kojih već razloga ne zna se, registrovan pod pogrešnim imenom «Szwaska Bielischyz» sa zatvoreničkim brojem 117698. U Dachau je umro 14. februara 1945.g., samo nedelju dana nakon svog 25. rođendana u bolesničkom stacionaru. Za nešto manje od dva meseca nakon toga, 29. aprila 1945.g. koncentracioni logor Dachau je oslobođen.

Roditelji su 1950.g. dobili jednu ispravu od Federativne Narodne Republike Jugoslavije u kojoj se izražava poštovanje što je Srečko Bjeličić dao svoj život u borbi protiv fašizma i za slobodu Jugoslavije.

Spomenica Srečka Bjeličića od 29. novembra 1950.g. sa potpisima Josipa Broza Tita (desno) i Aleksandra Rankovića (levo). Roditelji su čuvali ispravu zajedno sa jednom fotografijom svog sina u jednom ramu.

Prof. Dr. rer. pol. Borislav Bjeličić · rođen 14. jula 1960.g. u Frankfurtu na Majni

Rad na ovoj biografiji je za mene bio put da upoznam jednog brata svog oca koga nisam susreo u životu. Od svog oca sam bio doznao ponešto i sa svojim roditeljima sam posetio Dachau kada sam imao 13 godina. Sa mnogim stvarima sam se međutim upoznao tek tokom svojih izvornih studija. Tako naprimer da se Srečkova zla sudbina bila ispreplela sa sudbinom mnogih francuza iz Vogesena, jedne regije koja nije daleko od Mannheima, grada u kome sam odrastao. Na taj način što se sećamo žrtvi ljudskog nasilja kao ličnosti nepromenljive individualnosti, možemo možda doprineti tome da se loša poglavlja istorije čovečanstva ne ponove.

Mannheim, 22. mart 2009.g.

Borislav Bjeličić

Korišćeni izvori:

1. Izveštaji sa saslušanja i ostala dokumenta, odložena u arhivu Ministarstva za Unutrašnje Poslove Federativne Narodne Jugoslavije, Oznaka akta: 1305-b.
2. Bartl, Peter: Grundzüge der jugoslawischen Geschichte (Osnovni potezi jugoslovenske istorije), Darmstadt 1985.
3. Ješić, Nedeljko: Gorobilje, tom 239 reda «Hronike sa sela», Požega 2002.
4. KZ Spomen mesto Mannheim-Sandhofen i Association des Déportés de Mannheim: Die Männer von Saint-Dié (Ljudi iz Saint-Diea), Herbolzheim 2000.
5. Radovanović, Jovan: Požega u NOR-u i Revolucije 1941-1945., Požega 1986.
6. Sundhausen, Holm: Geschichte Jugoslawiens (Istorija Jugoslavije), Stuttgart, Berlin, Koeln, Mainz 1982.
7. Sundhausen, Holm: Geschichte Serbiens, 19.-21. Jahrhundert (Istorija Srbije, 19.-21 vek), Beč, Koeln, Weimar 2007.